

A belső fronton.

— Az Alkotmány eredeti tárcája. —

Oly szép a Duna este. Budáról nézve Pest is szép, fekete vízben tükröző pici lámpák és messzi melódia, mintha odaát eleven élet énekelne és a magyar tűz égne millió kis lámpában, kiolthatatlanul. Tüzpitykés, fiatal magyar Pest, éjjel ilyen, vagy tán most meghaltak lelkei járnak a fekete víz felett és pici lámpatüzekkel keresik áldozatuk szent jeleit, új szép, magyar életet, haláluk értelmét, a sötétben csirázó új akaratot. Mindenütt fény s pontokkal himes az éjszaka ruhája és sűrű rajzeszkákban és kecses füzérekben csillognak a lámpák: éjszaka van, kis szélben bokáznak a lámpák fodros árnyékai, világító árnyékok fekete víz fényes feketéjén és valahol zene zümmög, bus, bucsuzó, magyar és minden él, vibrál, reszket, csillog, tükrözik odaát és Pest most szép a kis tüzek szépségében, innen, Budáról nézve, messziről, éjjel. Csak egy vak folt van odaát, lámpa oda nem jutott és mintha a kis tüzek mind azt a szigorú, hideg ürességet rajzanák körül és bejutni oda világosság nem tudna soha; egy hideg üresség van odaát, fénytelenül sötétlő, mint egy óriási ásitás, tüzetlen és közömbös. A magyar Tudományos Akadémia palotája gubbaszt ott elátkozott magányban és sötétben, mint a valóságos ür, megvakult folt a magyar lélek millió kis tüzet tükröző tükrén.

Persze, ujságot olvasni nem akadémikus foglalkozás és ugye lehet, kétszáz év múlva roppant feltűnést fog kelteni egy magyar akadémikus dolgozata erről a háborúról, amely most még nem valóság erre az emberfajra nézve, többek között azért, mert német szerzők még nem irták meg összefoglaló történetét. És ha kétszáz év múlva a lassan haladó karaván elér a mához, nem lehetetlen, hogy egy tüzeesebb temperamentum rosszalni fogja az 1915. évi akadémiai, amely feketén bölintgatott, mint az eperfa lombja, s néha felébredvén, emlékbeszédet tartott tavalyi halottak fölött, anno 1915, a magyar halál és a magyar ébredés fergetege idején. De az sem lehetetlen, hogy más, sietősebb tempóban haladó karavánok már belátható időn belül elérnek a mához, sőt vannak, akik már utól is érték az időket és ezek már most kérdegetik, hogy mire való az a drága ház, amott a Duna mentén, ha egy magyar gondolat onnan ki nem sugárzott s a lezárt ablakból egy mécsvilág nem fényesítette a hajnalváró, hajnali házban remegő, millió apró tűzből egy magyar világossággá élemedni akaró magyar éjszakát? Mit tett a Magyar Tudományos Akadémia 1915-ben?

Egész kétségtelen, hogy semmit. Még csak nem is veszekedtek teljes hévvel azok az urak, még Heinrich Gusztáv és a Vojnich-díj sem kavart a drága házban züröket, jelölül annak, hogy az Akadémia két legelevenebb pillanatában, a Heinrich támadhatása és a Vojnich-díj

odaitélése pillanatában, sem belülről eleven, hanem csak kívülről elevenítik meg, úgy, hogy ütök és ő zsi bong. Nincs olyan kávésségek önképzőköre, amely ne akarna valamit és nincs olyan lelkiismeret, amely a maga nyugalmaért ne keresne részesedést a tettek öntudatában, csak ez a drága testület, mint olyan, ül fekete foltként a parton és ha kérded, miért magyar ő, senki erre választ adni egyszerű ésszel nem lehet képes.

Egyet-mást pedig az Akadémia, a magyar és a tudományos, is tehetett volna. Kulturánk egész valójában megújodni akar s a messzi vizek fölött gondolat-homunkulusok lebegnek formálódni vágyóan. Lenni akar minden és erőket feszülnek tétlen tagokban és mozdulni akar az eddig mozdulatlan és minden féligérett vagy formát keres a tettéválni akarás hevében. Mondjuk, hogy mit vezessen, minek szabjon irányt a magyar kultúra Akadémiája, ahol minden sugárzó gondolatnak mint fókuszban munkás tüzzé, gépeket hajtó, ökonomikusan felhasznált energiává kellene egyesülnie? Fájdalmas, hogy szegény, szürke ujságíró kéri tisztelettel az Akadémiát: oh, szellemi életünk vezére, magyar létünk kulturális kifejeződése, te tudományos, te magyar, mondd, mit tegyünk, akik magyarrá lenni akarunk? Jelölj célokat, fogd munkába az erőket, sujts le az ártókra és emeld fel a jókat, te Akadémia, te magyar, te tudományos. Három nagy kérdés mered a jövőből elének: a magyarság helyzete itt, ebben

az országban, a magyarság helyzete a monarchiában és a magyarság helyzete Európa népei között. Zürzavaros jótakarás és gátló fenekedések látszanak szerte: oh, most kellene tekintély, amely kétségtelenül megmutassa, hogy mit tettünk eddig s mit kell tennünk még, hogy jogunk legyen elsőkül tudni magunkat abban a faji komplexumban, amelyből a kulturában vezető első köré a nemzet fog kristályosodni, és kellene tekintély, amely itt bent jogának tiszta tudatára ébresszen és a szövetséges Ausztriának precizen megfogalmazza a magyar problémát, és kellene tekintély, amely most, a bulgár-török-magyar egység születése idején, a faji egységek, a faji önérzetek, a históriák s a természettudományos dokumentumok igazságát kritizálván, dönthetetlenül megmutassa a kétségtelen bizonyosságot. A mult tetteit, az összefűző erőket, a jövő tettek lehetőségait, a mult kulturákat s az új kulturát építeni képes turáni erőt kellene tisztán látnunk és már bulgár és török tudósokkal és művészekkel érintkezés kellene, innen kisugárzó kezdeményezés kellene, a kínálkozó alkalmak számmonvérese és impulzusok kellenének, magyar, tudományos, eleven Akadémia kellene most, anno 1915, s hogy ehelyett ásitó fekete folt van a csillagos, lámpás, hajnalodó magyar éjszakában, ezt észrevenni letagadhatatlanul hazafias kötelesség.

-ml

Markus Károly